

Sygn. akt. I ACa 581/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny

w składzie:

<u>Przewodniczący</u>	SSA Andrzej Palacz
Sędziowie:	SA Jan Sokulski SA Dariusz Mazurek (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Cecylia Solecka

po rozpoznaniu w dniu 5 marca 2015 r. na rozprawie

sprawy z powództwa **T. B. i S. B.**

przeciwko **Towarzystwu (...) S.A. w W. i (...) S.A. w W.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie

z dnia 23 czerwca 2014 r., sygn. akt I C 1286/12

I. **o d d a l a** obie apelacje,

II. **z a s ą d z a** od pozwanych Towarzystwa (...) S.A. w W. i (...) S.A. w W. solidarnie na rzecz powoda T. B. kwotę 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) oraz na rzecz powódki S. B. kwotę 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego .

UZASADNIENIE

Powodowie S. B. i T. B. domagali się zasądzenia od pozwanego (...) S.A. w W., a następnie jego następcy Towarzystwa (...) S.A. i (...) S.A. w W. solidarnie na rzecz powodów kwot po 90 000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu oraz zasądzenia od pozwanych solidarnie na rzecz powodów kosztów procesu.

Na uzasadnienie swoich żądań powodowie wskazali, że dochodzone przez nich kwoty stanowią mają zadośćuczynienie za krzywdę powodów – w związku z naruszeniem dóbr osobistych powodów w postaci prawa utrzymywania więzi rodzinnej na skutek śmierci w wypadku komunikacyjnym syna powodów M. B..

Pozwani w odpowiedzi na pozew domagali się oddalenia powództwa i zasądzenia od powodów na ich rzecz kosztów procesu.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie rozstrzygając wyrokiem z dnia 23 czerwca 2014r. o żądaniu powodów zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki S. B. kwotę 60 000 zł tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi od dnia 17 września 2012r. i kwotę 5 116,27 zł tytułem kosztów procesu oraz na rzecz powoda T. B. kwotę 50 000 zł tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi od dnia 17 września 2012r. i kwotę 4 161,86 zł tytułem kosztów procesu. Dalej idące żądania powodów Sąd Okręgowy oddalił i orzekł o kosztach sądowych zobowiązując powodów do pokrycia opłat sądowych.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał, że rozstrzygnął sprawę w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

W dniu 1 lipca 2005r. w D. kierujący samochodem marki M. M. K. i kierujący samochodem marki P. P. H. naruszyli zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym i doprowadzili do zderzenia pojazdów. W jego wyniku pasażer samochodu P. M. B. doznał obrażeń ciała na skutek których zmarł. Sprawcy wypadku uznani zostali za winnych naruszenia przepisów o bezpieczeństwie w ruchu drogowym i spowodowania wypadku, w wyniku którego zginął M. B..

Sąd Okręgowy ustalił, że w chwili śmierci M. B. miał ukończone 24 lata. Pracował zarobkowo i kończył studia wyższe. Był ojcem dziecka w wieku 2 i pół lat. Od niespełna 3 lat był żonaty. Razem z żoną i dzieckiem mieszkał w domu swoich rodziców. Jego relacje z rodzicami były prawidłowe.

W wyniku śmierci syna powódka S. B. doznała silnego wstrząsu psychicznego i wyrażał się oszołomieniem, niepokojem, napięciem i które przekształciły się w objawy depresyjne uczucie smutku, przygnębienia, rozpacz. Powódka cierpiała na zaburzenia snu i łaknienia. W wyniku tego załamała się dotychczasowa linia życiowa powódki. Powódka podjęła leczenie i nadal wymaga pomocy psychologicznej.

Powód T. B. na skutek śmierci syna doznał silnych negatywnych emocji w postaci uczucia rozpacz, złości, tęsknoty. Nasilone objawy występowały u powoda przez okres jednego roku. Przez kilka tygodni bezpośrednio po śmierci syna powód doznał reakcji dezadaptacyjnej, która przeszła w stan adekwatnie przeżywanej żałoby.

Jako podstawę do dokonania tych ustaleń Sąd Okręgowy przyjął okoliczności bezsporne, wiarygodne zeznania powodów, wnioski opinii biegłego psychologa.

Dokonując oceny prawnej żądań powodów Sąd Okręgowy rozważył, że podstawę prawną dochodzonych przez powodów świadczeń stanowią przepisy art. 448 k.c. w związku z 23 i 24 § 1 k.c. Oceniał, że śmierć osoby bliskiej i związane z tym cierpienie powoduje krzywdę, którą należało zrehabilitować na wskazanej podstawie. W ocenie Sądu Okręgowego zakres krzywdy powodów był zróżnicowany i co uzasadniało zasądzenie na rzecz powodów zróżnicowanych co do wysokości kwot zadośćuczynienia. Sąd Okręgowy ocenił zakres odpowiedzialności ubezpieczeniowej pozwanych wynikający z art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych obejmował odszkodowanie za szkodę niematerialną jakiej doznała na skutek deliktu nie tylko osoba bezpośrednio poszkodowana, ale również osoby pośrednio poszkodowane na skutek zerwania więzi rodzinnych.

Jako podstawę solidarnej odpowiedzialności pozwanych Sąd Okręgowy wskazał art. 441 § 1 k.c. Datę wymagalności zasądzonych na rzecz powodów świadczeń Sąd Okręgowy ocenił na podstawie art. 481 k.c.

Z takim rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego nie zgodzili się pozwani.

Pozwany (...) S.A. w W. w apelacji od wyroku Sądu okręgowego w Rzeszowie zaskarżył wyrok w całości i zarzucił:

Naruszenie zaskarżonym wyrokiem prawa materialnego art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, art. 448 w związku z art. 23 i 24 § 1 k.c. oraz 481 § 1 k.c. polegające na niewłaściwym zastosowaniu i błędnej

wykładni w wyniku której Sąd przyjął odpowiedzialność pozwanego za naruszenie dobra osobistego osoby pośrednio poszkodowanej.

Wskazując na powyższe pozwany domagał się zmiany wyroku i oddalenia powództwa w całości i stosowne rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Ewentualnie domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W uzasadnieniu apelacji pozwany wywodził, że brak jest podstaw do interpretacji przepisów w sposób jak w zaskarżonym wyroku i poszukiwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej pozwanego na podstawie art. 448 k.c. w związku z art. 23 i 24 § 1 k.c. Zakwestionował również ocenę, że świadczenie z tytułu zadośćuczynienia mogło stać się wymagalne przed datą wyrokowania w niniejszej sprawie.

Pozwany Towarzystwo (...) S.A. w W. (następcą prawny (...) S.A. w W.) w apelacji od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie zaskarżył wyrok w całości i zarzucił:

Naruszenie prawa materialnego art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, art. 448 w związku z art. 23 i 24 § 1 k.c. oraz 481 § 1 k.c. polegające na niewłaściwym zastosowaniu i błędnej wykładni w wyniku której Sąd przyjął odpowiedzialność pozwanego za naruszenie dobra osobistego osoby pośrednio poszkodowanej oraz zasądził zadośćuczynienia w nadmiernej wysokości a odsetki ustawowe za okres poprzedzający datę wyrokowania.

W uzasadnieniu apelacji pozwany analizując treść przepisów art. 435, 436 § 1, 822 k.c. i 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych argumentował, że zakres odpowiedzialności ubezpieczeniowej ubezpieczyciela nie obejmuje odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych. Podnosił, że treść art. 448 k.c. nie obliguje sądu do zasądzenia zadośćuczynienia. Argumentował, że zasądzone na rzecz powodów kwoty zadośćuczynienia są wygórowane. Pozwany powoływał się na poglądy zgodnie z którymi ustalenie wysokości zadośćuczynienia następuje według stanu w chwili zamknięcia rozprawy i odsetki powinny być zasądzone od chwili wyrokowania. W ocenie apelującego zasądzenie odsetek od daty poprzedzającej wydanie wyroku prowadzi do podwójnej waloryzacji świadczenia.

W odpowiedzi na apelację pozwanych powodowie domagali się ich oddalenia i zasądzenia na ich rzecz od pozwanych solidarnie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie rozpoznając apelacje pozwanych zważył, co następuje:

Obie apelacje pozwanych nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny nie podziela podniesionych w apelacji przez pozwanych argumentów i poglądów kwestionujących odpowiedzialność pozwanych w ramach zawartych ze sprawcami wypadku umów odpowiedzialności cywilnej za posiadacza pojazdu mechanicznego. Niewątpliwie mają racje apelujący o ile wskazują, że granice odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń wyznacza treść umowy ubezpieczenia oraz treść przepisów ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U nr 124 poz. 1152), ale również art. 805 i nast. k.c., w szczególności art. 822 § 1 – 5 k.c. Zarówno z art. 34 ust 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych jak i art. 822 § 2 k.c. wynika, że odpowiedzialność cywilna obejmuje szkody określone ustawą i umową wy-rządzone osobom trzecim, będące następstwem przewidzianego w umowie zdarzenia. Treść tych przepisów jednoznacznie wskazuje, że odpowiedzialnością cywilną objęte są szkody wyrządzone komukolwiek w związku z ruchem pojazdu mechanicznego. Zgodnie z art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych(...), a co za tym idzie umową ubezpieczenia, która nie mogła zakresu przedmiotowego regulować w sposób mniej korzystny dla poszkodowanych, zakres przedmiotowy odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń jest

taki sam jak sprawcy szkody. Zakres przedmiotowy odpowiedzialności został odniesiony do takich skutków zdarzenia jak śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia. Nie budzi wątpliwości Sądu Apelacyjnego, że użyte w art. 34 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych sformułowanie „odszkodowanie” użyte zostało w szerokim znaczeniu obejmującym również naprawienie krzywdy niemajątkowej, powstałej w związku z objęciem przez ten przepis takich skutków zdarzeń związanych z ruchem pojazdów, jak rozstrój zdrowia, uszkodzenie ciała, czy śmierć dla których cechą immanentną są takie przeżycia jak cierpienie i poczucie skrzywdzenia i za które sprawca ponosi odpowiedzialność cywilną na podstawie art. 444, 445 w związku z 436 k.c. W przypadku odpowiedzialności na podstawie art. 448 w związku z art. 23 i 24 § 1 k.c. ulegają jedynie zmianie zasady odpowiedzialności cywilnej z zasady ryzyka na zasadę winy za bezprawne działanie. Zmiana podstawy odpowiedzialności, nie wpływa na przedmiotowy zakres odpowiedzialności wynikający z art. 34 ust.1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, skoro skutek w postaci śmierci poszkodowanego powoduje naruszenie dóbr osobistych osób bliskich, a wina i bezprawność działania sprawcy w okolicznościach niniejszej sprawy nie budzą wątpliwości. Sprawca, a zatem i zakład ubezpieczeń w ramach umowy odpowiedzialności cywilnej, nadal ponoszą odpowiedzialność za następstwa wynikające z ruchu pojazdu, których skutkiem jest rozstrój zdrowia, uszkodzenie ciała lub śmierć bez względu na to kogo wskazany skutek dotyczy i w jakim zakresie objęte dyspozycją ustawy następstwa wyrządziły szkodę. Przed wejściem w życie noweli art. 446 k.c. w przypadku śmierci bezpośrednio poszkodowanego w wypadku przyjmowało się, że jeżeli przeżycia związane ze śmiercią bliskiej osoby, wywołały skutek w postaci rozstroju zdrowia u osoby bliskiej zmarłemu, to osoba ta może być uznana za bezpośrednio poszkodowaną i dochodzić naprawienia krzywdy na podstawie art. 445 k.c. Kwestią dyskusyjną na tle stosowania art. 446 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 3 sierpnia 2008r. była możliwość naprawienia krzywdy za samą śmierć bezpośrednio poszkodowanego w przypadku braku podstaw faktycznych do stosowania art. 445 k.c. Wyłom w tej kwestii dokonany nowelą z dnia 30 maja 2008r. (Dz. U. Nr 116, poz. 731) wymusił konieczność ujednolicenia stanowiska judykatury, również co do stanów faktycznych nie podpadających pod treść art. 446 § 4 k.c. ze względu na nie objęcie dyspozycją tego przepisu stanów faktycznych mających miejsce przed wejściem w życie art. 446 § 4 k.c. (vide wyrok S.N. z dnia 25 maja 2011r. sygn. akt II CSK 537/10). Biorąc to pod uwagę Sąd Apelacyjny nie podziela poglądów na które powoływali się pozwani w pismach procesowych i w apelacjach od zaskarżonego wyroku, które odmawiały osobom bliskim zmarłego naprawienia krzywdy w postaci spowodowania śmierci bezpośrednio poszkodowanego na podstawie art. 448 w związku z art. 23 i 24 § 1 k.c. Jako ugruntowane należy uznać poglądy zgodnie z którymi więzi rodzinne jako dobro osobiste podlegają ochronie na podstawie art. 448 w związku z art. 23 i 24 § 1 k.c. /uchwała S.N. III CZP 76/10 – B. nr 10, str. 11, wyrok S.N z dnia 2 grudnia 2009r. sygn. akt I CSK 149/09, z dnia 14 stycznia 2010r. IV CSK 307/09, z dnia 10 listopada 2010 II CSK 284/10, uchwała S.N. z dnia 13 lipca 2011r. III CZP 32/11 – OSNC 2012 nr 1 poz. 10/. Podobnie więź pomiędzy rodzicami a dzieckiem uznana została jako wartość niematerialna własna rodziców i oceniona jako dobro osobiste podlegające ochronie prawa cywilnego /wyrok SN w sprawie II CSK 537/10, wyrok SN w sprawie II CSK 621/10/. Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym apelację podziela, ugruntowane już wskazanym orzecnictwem jak również poglądy cytowane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku co do możliwości domagania się przez bliskich na podstawie art. 448 k.c. - na skutek bezprawnego, zawinionego działania sprawcy powodującego śmierć - naprawienia krzywdy polegającej na pozbawieniu ich więzi rodzinnej z osobą zmarłą. Zgodnie z zasadami obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych zakres odpowiedzialności cywilnej zakładu ubezpieczeń wyznaczony jest zakresem odpowiedzialności sprawcy.

Z powyższych względów podniesiony w apelacji przez pozwanych zarzut naruszenia w zaskarżonym wyroku prawa w zakresie nieprawidłowego zastosowania art. 448 w związku z 23 i 24 § 1 k.c. oraz art. 34 ust 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych okazał się nieuzasadniony.

Nie można też zgodzić się z zarzutami pozwanych, którzy kwestionowali wskazane przez Sąd I instancji podstawy ustalenia wysokości zadośćuczynienia należnego powodom. Wbrew twierdzeniom pozwanych dokonana w ramach dyskrecjonalnej władzy sędziego ocena wysokości odpowiedniego zadośćuczynienia należnego powodom była prawidłowa. W oparciu wskazane przez Sąd Okręgowy kryteria jakimi kierował się ten Sąd oceniając, że odpowiednią dla zakresu krzywdy rodziców są kwota zadośćuczynienia w wysokości 60 000 i 50 000 zł, Sąd Apelacyjny nie znajduje

podstaw do uwzględnienia zarzutów pozwanych co do naruszenia art. 448 k.c. i ocenia je jako nieuzasadnione. Bowiern w swojej ocenie Sąd I instancji wziął pod uwagę wszystkie znane ze sprawy okoliczności, które wpływały na ocenę zakresu doznanej przez powodów krzywdy.

Sąd Apelacyjny zwraca uwagę odnosząc się do obu apelacji, że zgodnie z powszechnie akceptowanym w judykaturze poglądem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 18 listopada 2004r. sygn. akt I CK 219/04 „korygowanie przez Sąd drugiej instancji zasądzonego zadośćuczynienia może być aktualne tylko wtedy, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, mających wpływ na jego wysokość, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie”. Z sytuacją taką nie mamy do czynienia w niniejszej sprawie, bowiem Sąd Okręgowy w oparciu o wszystkie dostępne dowody dokonał prawidłowego ustalenia zakresu krzywdy jakiej doznali powodowie i zasądził na ich rzecz zadośćuczynienie w odpowiedniej wysokości.

Sąd Apelacyjny odnosząc się do zarzutów pozwanych naruszenia art. 481 § 1 w związku z 445 k.c. zauważa, że istniały w judykaturze rozbieżności stanowisk co do określenia daty wymagalności roszczenia o zapłatę zadośćuczynienia. Zostały one omówione w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2011r. w sprawie sygn. akt I CSK 243/10, w którym jednocześnie wyrażono pogląd, że: „ Terminem od którego należą się odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia za krzywdę może być w zależności od okoliczności sprawy, zarówno dzień poprzedzający wyrokowanie o zadośćuczynieniu jak i dzień tego wyrokowania”. W uzasadnieniu cytowanego orzeczenia zwrócono uwagę na ugruntowane przez judykaturę stanowisko, że odsetki według stopy ustawowej należą się za samo opóźnienie w spełnieniu świadczenia i stanowią rodzaj rekompensaty typowego uszczerbku majątkowego doznanego przez wierzyciela wynikającego z pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego. Odsetki na podstawie art. 481 k.c. należą się jeżeli zobowiązany nie płaci należnego zadośćuczynienia w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub 455 k.c. Nie sprzeciwia się temu okoliczność, że zasądzenie zadośćuczynienia jest fakultatywne, a jego wysokość zależy od oceny sądu oraz, że do zadośćuczynienia stosuje się art. 363 § 2 k.c.

Dlatego również w ocenie Sądu Najwyższego zawartej w uzasadnieniu cytowanego wyroku jeżeli powód żąda od pozwanego zapłaty określonej kwoty tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od danego dnia, poprzedzającego dzień wyrokowania, odsetki należą się zgodnie z żądaniem o ile zostanie wykazane, że dochodzona suma rzeczywiście należała się powodowi tytułem zadośćuczynienia od wskazanego przez niego dnia. Kierując się powyższymi wskazaniem i biorąc pod uwagę okoliczności faktyczne sprawy należało ocenić, że terminem od którego powodowi należą się odsetki ustawowe od kwoty zadośćuczynienia jest wskazana przez powodów data w jakiej pozwani winni spełnić świadczenie zgodnie z wezwaniem do zapłaty. Ponieważ zdarzenie w wyniku którego zginął syn powodów miało miejsce w lipcu 2005r., a wezwanie do zapłaty pozwanych przez powodów miało miejsce w czerwcu 2012r., należało ocenić, że kwota zadośćuczynienia została określona przez powodów według stanu istniejącego w dacie wezwania (art.363 § 2 k.c.). W określonej przez powodów dacie nie istniały żadne okoliczności, które wyłączały by odpowiedzialność pozwanych lub wpływały na ocenę zasadności żądania. Bez znaczenia dla wymagalności roszczenia była niewłaściwa w ostatecznym rezultacie ocena stanu prawnego przez pozwanych. Dlatego należało ocenić, że datą wymagalności roszczenia powodów o zadośćuczynienie jest data wskazana w skierowanym do pozwanego wezwaniu do zapłaty. Takie stanowisko Sądu Apelacyjnego potwierdzają również poglądy wyrażone w judykaturze (uchwała SN z dnia 9 czerwca 1995r. III CZP 69/95, wyrok SN z dnia 28 czerwca 2005r. I CK 7/05, wyrok SN z dnia 14 stycznia 2011r. I PK 145/10).

Konsekwencją tych rozważań jest konstatacja, że wniesione przez pozwanych apelacje nie opierają się o istniejące podstawy faktyczne i prawne. Wskazuje to na ich bezzasadność. Dlatego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelacje obu pozwanych, jako nieuzasadnione.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie zasady odpowiedzialności za wynik sprawy (art. 98 § 1 k.p.c.)

Na zasądzone od pozwanych na rzecz powodów koszty postępowania składa się wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika reprezentującego powodów, w wysokości wynikającej z § 12 ust. 1 pkt 2 i § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie wysokości opłat za czynności radców prawnych(...).

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w sentencji.